

Jón Geir Pétursson

Nýfundnaland II

Nýting skóga

Inngangur

Þetta er önnur greinin um ferð Skógræktarfélag Íslands til Nýfundnalandsumarið 2005, en sú fyrsta birtist í seinna tölublaði Skógræktarritsins 2005. Þar var fjallað almennt um Nýfundnaland og ferðina sjálfa. Í þessari grein er hins vegar fjallað um

nýtingu skóga eyjarinnar, sérstaklega með tilliti til viðarnýtingar.

Nýting um langan tíma

Skógar eru ein helsta náttúruauðlind Nýfundnaland og hafa verið nýttir um langan tíma. Frumbyggjar eyjunnar þörfuðust

trjáviðar til ýmissa smíða og eldunar, en talið er að þeir hafi sest að á eyjunni fyrir um 5000 árum og nær nýting skóganna því aftur um þúsundir ára.

Einnig er vitað að eitt helsta markmið vesturferða norrænna manna frá Grænlandi um árið 1000 var að afla trjáviðar og er hægt að færa fyrir því rök að hluti hans hafi verið sóttur í skóga Nýfundnaland.

Í kjölfar þess að Evrópumenn enduruppgötva tilvist Nýfundnaland á 15. öld hefjast þar umfangsmiklar fiskveiðar. Fiskimennirnir þurftu á töluverðum trjávið að halda, bæði til skipaviðgerða, tunnugerðar, eldiviðar og byggingar skýla fyrir tíma bundna búsetu sína á eyinni. Þessi nýting tók þó fyrst og fremst til skóglenda nærri ströndinni, enda var ekki um fasta búsetu Evrópumanna að ræða fyrstu aldirnar.

Nánast allar skógarplöntur sem gróðursettar eru á Nýfundnalandi eru framleiddar í gróðrarstöðinni í Wooddale, skammt utan við Grand Falls. Árleg framleiðsla er um 15 milljónir plantna. Þær eru nánast allar framleiddar í 50 cm³ bökkum og gróðursettar 6 mánaða til eins árs gamlar. Mynd: JGP.

Árlegt skógarhögg er um 3 milljónir m³, sem er svipað og er höggvið í Danmörku. Þessar skógarhöggsvélar voru að störfum á Norðurskaganum, skammt frá bænum Roddickton. Mynd: JGP.

Skógarhögg hefst því ekki af krafti fyrr en á fyrri hluta 19. aldar, í kjölfar þess að Evrópubúar tóku að setjast að á Nýfundnalandi. Föst búseta kallaði á allt aðrar þarfir hvað varðaði eldivið og timbur til smíða. Í kjölfar búsetunnar voru settar upp sögunarmyllur á heppilegum stöðum og voru til dæmis 14 slíkar starfræktar á Avalonskaganum einum árið 1857. Í fyrstu var mest sagað af hvítfuru, en síðar tók hvítgreni og svartgreni við.

Lykilatriði varðandi nýtingu skóganna inni á eyjunni var síðan lagning járnbrautar þvert yfir eyjuna, en hún var opnuð árið 1898, frá St. John's í austri til Port Basques í vestri. Í kjölfar járnbrautarlagningarinnar var lagður grunnurinn að núverandi skógariðnaði á Nýfundnalandi, þegar stofnuð var fyrsta pappírverksmiðjan í Black River.

Sú verksmiðja starfaði reyndar ekki lengi, en árið 1907 var opnuð stór verksmiðja á miðri eyinni í

Grand Falls og síðan önnur árið 1925 í bænum Corner Brook á vesturströndinni. Báðar þessar verksmiðjur hafa frá upphafi framleitt dagblaðapappír og var sú í Corner Brook um tíma stærst sinnar gerðar í heiminum. Árið 1973 var síðan þriðja pappírverksmiðjan opnuð í Stephenville.

Stóru pappírsfyrirtækin fengu langtíma leigusamninga við stjórnvöld um nýtingarrétt á skóglendunum á afar hagstæðum kjörum. Annars vegar var um að ræða enga leigu (e:freehold) eða málamyndagjald (e:leasehold). Hagur ríkisins átti á móti að vera sá að náttúruauðlindirnar yrðu nýttar og sköpuðu þannig störf og verðmæti í fylkinu. Við verksmiðjurnar í Grand Falls voru til dæmis gerðir slíkir samningar til 100 ára og tóku þeir einnig til nýtingar vatnsorkunnar á svæðinu. Þessar verksmiðjur nota mest svartgreni, en trefjar þessarar seinvaxta trjátegundar henta vel til pappírgerðar.

Lengi vel var ekki talin þörf á aðgerðum til þess að tryggja viðhald skógarauðlindarinnar. Engar kvaðir voru því um endurgróðursetningar eftir skógarhögg, hvorki fyrir sögunarverksmiðjurnar né pappírsiðnaðinn, svo dæmi sé tekið.

Fyrstu aðgerðir til verndar og viðhalds skógunum hófust þó fljótlega í kjölfar mikils vaxtar í

Í mörgum smærri samfélögum Nýfundnalandis er eldiviður mikilvægur. Algengt var að sjá eldiviðarstafla við hús í minni sjávarþorpum. Þessi mynd er tekin af eldiviðarstafla í bænum St. Anthony á Norðurskaganum. Mynd: JGP.

pappírsiðnaðinum. Snerust þær þó fyrst og fremst um tvennt; það að berjast gegn skógareldum og einnig gegn sjúkdómum og meindýrum sem herjuðu á skógana. Lengst af öldinni síðustu voru slíkar varnir á timburauðlind skóganna því meginviðfangsefni skógstjórnarinnar.

Skógrækt í dag

Í þessari grein er áhersla á viðarnýtingu. Hins vegar skiptir

önnur nýting skóga afar miklu á Nýfundnalandi, ekki síst útivist bæði í lengri og styttri tíma, berja- og sveppatínsla og veiðar. Fjölmargar dýrategundir eru veiddar í skógunum, ekki síst elgir og skiptir veiðin mjög miklu fyrir efnahag í dreifbýli. Skógarnýting er í dag ein undirstaða efnahags Nýfundnlands. Starfræktar eru 3 pappírsværksmiðjur, fjöldamargar sögunarmyllur auk þess sem eldiviður er mikilvægur til

húshitunar, ekki síst í dreifbýli og minni sjávarplássum. Um 80% timburs fer í pappírsiðnaðinn, 10% til sögunar og um 10% í eldivið. Nemur árlegt skógarhögg um 2,6 milljónum teningsmetra sem til samanburðar er svipað og í Danmörku eða um þriðjungur þess sem höggvið er í Noregi. Skógarhöggið er, líkt og annars staðar í barrskógabeltinu, nánast allt framkvæmt með skógarhöggsvélum.

Skógareldar

Skógareldar geta valdið miklum usla í skógum Nýfundnlands, líkt og annars staðar ef þeir fá að brenna óheftir. Því er mikil áhersla á slökkvistarf innan skógstjórnarinnar og til þess meðal annars notaðar stórar flugvélar. Setti

skógstjórnin upp flugsýningu fyrir okkur, en hér sést Bombardier flugvél taka vatn og sleppa því síðan úr sér yfir Gandervatni. Á þennan hátt geta vélarnar ausið þúsundum lítra af vatni á skömmum tíma yfir skógareldana.

Myndir: JGP.

Að skógarhöggi loknu er timbrinu ekið á flutningabílum til pappírsverksmiðjanna eða sögunarmyllanna. Mynd: JGP.

Á undanföllum áratugum hefur orðið mikil áherslubreyting í skógræktarstarfi Nýfundnalandinga. Má segja að með lagasetningu árið 1975 (Forest Land Management and Taxation Act), hafi verið innleiddar reglur um grisjun og endurnýjun skóganna, enda þá víða farið að ganga ótæpilega á skóga eyjarinnar.

Skógræktarlög sem voru innleidd árið 1990 festa enn frekar í sessi áherslu úr lögunum frá 1975. Þar er fest í sessi grundvallarbreyting á viðhorfi til skógarauðlindarinnar. Horfið er frá því grundvallarviðhorfi að litið sé á skóginn sem „standandi timburforða“, sem skógstjórnin eigi að snúast um að vernda með einhliða hagsmuni timburframleiðslu að leiðarljósi. Tekin er upp sú stefna að líta á skógana sem endurnýtanlega náttúruauðlind, sem þurfi áfram að vernda, en ekki síður að rækta, til að hægt sé að nýta afurðir þeirra á sjálfbæran hátt um ókomna framtíð. Staðreyndin er sú að nýting skóga var lengst af flokkuð með námagreftri, þ.e. það form nýtingar náttúruauðlinda sem einungis er tekið af en ekki endurnýjað.

Hafist var handa við byggingu fyrstu skógarplöntustöðvarinnar, í Wooddale skammt utan við bæinn Grand Falls, í kjölfar lagasetningarinnar 1975. Sandy Robertson leiðsögumaður okkar var fyrsti forstöðumaður stöðvarinnar og var fyrsta uppskeran afhent árið 1978. Heimsóttum við hana, en stöðin framleiðir nú um 15 milljónir skógarplantna og er eina umtalsverða stöðin á eyinni. Þessar plöntur eru gróðursettar á lönd ríkisins í kjölfar skógarhöggs til þess að

Skógarhögg og viðarvinsla hafa tekið miklum breytingum. Á myndinni til vinstri sést gömul sögunaraðstaða, sem kallast á ensku pit-sawing og gæti útlagst „gryfjusögun“. Þá var notuð stórviðarsög til að fletta trjábólnum og þurfti til þess tvo menn. Annar stóð í gryfjunni og hélt í neðri enda stórviðarsagarinnar en hinn stóð uppi á búkkanum. Síðan toguðust þeir á og söguðu trjábólina niður. Á myndinni til hægri standa þeir Sæmundur Þorvaldsson og Njörður Geirdal á skógarhöggisfleti, þar sem vélvæðingin hefur tekið yfir og timburbunkarnir bíða þess að verða hífðir á flutningabíla. *Myndir: JGP.*

Hér sést yfir Leifsbúðir. Það voru væntanlega fyrstu skógarhöggsbúðir vestrænna manna á eyjunni, sem þangað sóttu timbur fyrir um 1000 árum. Að sækja timbur til hinnar skóglausu byggðar á Grænlandi hefur líklega verið ein mikilvægasta ástæða vesturferða á þeim tíma. Á dögum Leifs heppna er talið að skógar hafi verið mun meiri á Norðurskaganum, í nágrenni búðanna. Mynd: JGP.

tryggja eðlilega endurnýjun skóganna.

Það var lærdómsríkt fyrir okkur að skoða stöðina í Wooddale. Framleiðir stöðin nánast allar plöntur í 50 cm³ bökkum (sbr. okkar 67 hólfa) og eru svartgreni og hvítgreni algengustu trjátegundirnar. Fyrsta sáning er í febrúar og stöðin byggð fyrir þrjár sáningar á ári, 5 milljón plöntur í hverri. Plönturnar úr febrúarsáningunni eru síðan gróðursettar í ágúst. Vorfrost geta verið vandamál þar sem stöðin stendur og hefur það verið leyst með því að koma upp körmum yfir útisvæðunum þar sem auðvelt er að draga yfir plastdúk ef stefnir í frostnætur.

Þessar plöntur eru síðan gróðursettar í kjölfar skógarhöggs víðs vegar um eyjuna. Vinnuflokkar eru yfirleitt ráðnir til starfans, þjálfað fólk sem fer á milli og gróðursetur. Plöntunartími er svipaður og á Íslandi, byrjað í

maí, stoppað yfir hásumarið, en síðan haldið áfram í ágúst allt fram í október.

Grisjanir hafa einnig verið innleiddar, í smáum stíl þó. Líkt og annars staðar eiga þær að miða að fækkun trjáa á flatareiningu, til þess að leggja vöxtinn á eftirstandandi tré og með því auka vöxt þeirra og gæði.

Mikil áhersla er enn á að slökkva skógarelda. Fengum við góða innsýn í það í bænum Gander, þar sem eru höfuðstöðvar skógar-slökkviliðs eyjarinnar. Hefur það yfir að ráða flugvélum og þyrlum til þess að takast á við eldana.

Má fullyrða, að meiri arð mætti fá úr skógum eyjarinnar með því að leggja meira í umhirðu þeirra. Þar skiptir þó miklu strjálbýli og tilheyrandi mannekla. Einnig hefur skipt miklu að umfangsmikil svæði eru leigð af pappírsvirktækjunum á grundvelli

gamalla samninga sem ekki gera kröfu um nýskógrækt í staðinn fyrir það sem fellt er. Eignarhald á skógum hefur líka áhrif á þetta, en stærstur hluti skóga eyjarinnar eru í eigu fylkisins og alríkisins. Fyrir vikið hafa ekki verið innbyggðir nægir hvatar til sjálfbærrar nýtingar þeirra, með því að endurnýja og auka rúmtaksvöxt skóganna, líkt og við þekkjum víðast hvar frá Evrópu. Til dæmis eru einungis starfandi um 40 skógfræðingar hjá skógstjórninni, ótrúlega lág tala en segir jafnframt margt um áherslurnar.

Hins vegar eru teikn á lofti um breytingar, ekki síst í kjölfar áherslubreytinganna með lagasetningunni árið 1990 eins og áður var rakið.

Heimildir

<http://www.nr.gov.nl.ca/forestry/ourforest/history.stm>